

Els petits fusters

Projecte de col·laboració entre el CEIP Es Pratet i l'Escola d'Art d'Eivissa

F. Xavier Picó Fernández

RESUM

Els mesos de febrer i març de 2013 es va dur a terme un projecte col·laboratiu entre els dos centres: el de crear joguines de fusta entre els alumnes d'infantil d'Es Pratet i els de PQPI d'Auxiliar de Fusteria i de grau mitjà d'Ebenisteria.

El projecte va començar a les aules d'infantil d'Es Pratet i els alumnes varen decidir quines joguines volien construir i quina forma tindrien. Després, aquests petits dissenyadors varen visitar el taller d'ebenisteria de l'Escola d'Art, on varen fer la comanda de les joguines dissenyades als mestres de taller, així com als alumnes de PQPI i del cicle d'Ebenisteria. Després d'unes setmanes de feina al taller, les joguines varen estar a punt per ser muntades i per fer-los els acabats de polir, muntar i pintar. Durant set sessions, els alumnes del Taller de Fusteria varen visitar el centre d'Es Pratet per ajudar-los a muntar les joguines i a fer-los els acabats. Fou una experiència pedagògica molt bona, tant per als alumnes de PQPI (ja que durant un temps s'hagueren d'implicar en la feina i responsabilitat del professor), com per als alumnes d'infantil, que conegueren i participaren en l'elaboració de les joguines amb les quals ells es divertiran dins l'aula.

RESUMEN

Durante los meses de febrero y marzo del 2013 se realizó un proyecto colaborativo entre los dos centros: la creación de unos juguetes de madera elaboradas entre los alumnos de infantil de Es Pratet, los alumnos de PCPI de Auxiliar de Carpintería y grado medio de Ebanistería.

El proyecto empezó en las aulas de infantil de Es Pratet donde los alumnos decidieron qué juguetes querían construir y qué forma tendrían. Después, esos pequeños diseñadores hicieron una visita al taller de ebanistería de l'Escola d'Art, donde hicieron el pedido de los juguetes diseñados a los maestros de taller, a los alumnos de PCPI y de ciclo de Ebanistería. Después de unas semanas de trabajo de taller, los juguetes estaban a punto para ser montados y darles los acabados de lijar, montar y pintar. Durante siete sesiones los alumnos del Taller de Fusta visitaron el centro de Es Pratet para ayudarles a montar y dar los acabados a los juguetes. Se trató de una muy buena experiencia pedagógica, tanto para los alumnos de PCPI (ya que durante un tiempo tienen que implicarse en el trabajo y responsabilidad del profesor), como para los alumnos de infantil, que conocieron y participaron en la elaboración de los juguetes con los que ellos mismos se divertirán dentro del aula.

I. LA MANERA COM SORGEIX LA IDEA

Què cal per tirar endavant un projecte col·laboratiu entre centres? Quina relació pot existir entre un centre d'infantil i primària i un altre com l'Escola d'Art d'Eivissa?

En realitat, sorgeix d'un fet tan simple com és la relació entre docents de diferents nivells a les Illes. M'explic: un company d'Es Pratet va demanar-me una caixa amb restes de fusta per portar-la a classe, amb la qual els alumnes de primer de primària muntarien una maqueta del projecte d'aula que duien a terme. En recollir la capsa i veure les instal·lacions de l'Escola d'Art d'Eivissa, em va

plantejar si seria possible que els alumnes poguessin visitar el centre perquè veiessin de primera mà què és una fusteria.

Davant la bona disposició de l'Escola d'Art i dels mestres del CEIP Es Pratet, ens vàrem plantejar fer un projecte col·laboratiu, aprofitant el sistema de treball per tallers, amb el qual fomentàrem la relació de l'escola amb l'entorn proper dels alumnes. Per part nostra, vàrem considerar que podia ser una experiència molt productiva per a un col·lectiu com és l'alumnat de PQPI, i que també seria una bona oportunitat per treballar conjuntament amb els alumnes del primer cicle de Formació Professional aprofitant un objectiu comú.

En haver arribat a un acord, ens va quedar pendent la tasca de coordinació amb el professorat del CEIP, establir un calendari i introduir el projecte en les programacions.

2. ELS OBJECTIUS DEL PROJECTE A PQPI

El grup/classe de PQPI del curs 2012/13 estava format per quinze alumnes procedents de diversos centres de l'illa. Són joves amb un perfil complex i amb un risc d'exclusió social elevat, ja sigui per característiques personals o quadres familiars inestables, entre altres motius. Arrosseguen, sobretot, una marcada cultura del fracàs i molta manca d'atenció per part de la societat, la família i la comunitat educativa.

Així doncs, deixant de banda els objectius propis de la matèria —els quals són assolits d'una manera progressiva amb els diversos projectes del curs escolar—, aquest se centra en el desenvolupament de les habilitats socials i en el treball de la intel·ligència emocional. Aquests factors són necessaris per poder recuperar aquest perfil d'alumnat, tant per al sistema educatiu com per a la societat. El fet de poder disposar d'un col·lectiu tan singular, com són els alumnes d'infantil, dona una oportunitat única i diferent a l'alumnat de PQPI perquè treballin els objectius transversals.

Principalment, l'activitat està enfocada a la sensibilització de l'alumne envers els altres, tret d'algun que ja tingui germans petits a casa. El contacte amb nens d'infantil els obliga a assumir comportaments diferents dels que adopten en el seu dia a dia, al centre educatiu i a casa.

Els alumnes de PQPI han de ser un model de comportament; s'han de conscienciar que el que diuen o fan té repercussions directes sobre els infants i han d'actuar en conseqüència. Això, sempre sota la supervisió dels professors, però amb un grau de responsabilitat real per part dels alumnes més grans.

També assumeixen una responsabilitat pel fet de treballar amb un altre centre i amb un calendari establert. D'aquesta manera, treballen uns hàbits professionals que desenvoluparan amb més profunditat durant les pràctiques que fan a final del curs. Aquestes últimes sessions són, de fet, un pilar fonamental per adquirir el grau de professionalitat que se'ls exigeix per acabar el curs amb èxit.

Afavoreix també que tinguin més empatia amb el professorat en la tasca d'explicar, educar i de transmetre els valors adquirits recentment. Hàbits com ara fer la feina amb esment, tenir cura del

material, demostrar interès per la tasca que fan i, en definitiva, aprofitar el temps amb l'objectiu comú d'obtenir un producte acabat, amb la realització personal que això reporta.

3. ELS OBJECTIUS DEL PROJECTE PER A EDUCACIÓ INFANTIL

En aquesta etapa, establir vincles d'afecte entre els infants i amb els adults és una condició indispensable per afavorir l'aprenentatge. La qualitat del procés d'ensenyament i aprenentatge a l'educació infantil depèn de la qualitat de les relacions que s'hi estableixen.

Els infants d'aquesta etapa educativa aborden la realitat des de tots els àmbits, integren i relacionen els nous coneixements amb els que ja tenen. L'enfocament didàctic de les activitats que es duen a terme a l'escola és, necessàriament, globalitzat i fonamentat en la significativitat, perquè els nous coneixements siguin funcionals i aplicables. Això implica una programació flexible, que es fonamenti en la gestió de les vivències, experiències, dels interessos i coneixements previs dels infants.

El joc és sinònim de creixement. L'activitat lúdica forma part de la cultura pròpia dels infants, és molt motivadora i ofereix possibilitats d'establir relacions significatives. És fonamental per al seu creixement físic, afectiu, intel·lectual i social.

La comunicació, la interrelació amb els altres i amb l'entorn (i no solament amb els companys i adults de l'aula) generen aprenentatges nous. Les activitats variades, contextualitzades i significatives, en espais diversificats com els racons o els tallers, en els quals participen edats diferents i es produeixen intercanvis entre alumnat de diferents nivells educatius, possibiliten les situacions enriquidores i educatives.

Comptar amb tots els agents educatius ens permet ampliar l'educació als contextos de vida. L'escola ha d'estar oberta i ha de ser receptiva al que succeeix en el seu entorn, la qual cosa facilita que hi entri la realitat i la diversitat cultural properes, incideix en l'exterior amb les seves aportacions i genera corrents d'intercanvi mutu amb el barri, poble i comunitat.

4. LA COORDINACIÓ

Implantar un projecte de col·laboració entre centres va requerir un gran esforç de coordinació entre les dues parts, i encara més si tenim en compte que la programació inicial no havia previst aquest projecte.

La primera passa era establir un calendari d'activitats ajustat a l'horari dels alumnes d'infantil, que permetés fer les visites dels infants a l'Escola d'Art, i viceversa, sense destorbar el funcionament normal dels dos centres. Tot i que l'horari no preveia cap període destinat a coordinacions d'aquest tipus, cal dir que ambdós centres es varen esforçar per fer-ho possible. Així, gràcies al contacte permanent amb Elena, docent del CEIP, vàrem poder dissenyar un calendari satisfactori per a tots.

Així doncs, una vegada vàrem haver definit aquest calendari d'activitats, el repte era coordinar els grups de PQPI i primer d'Ebenisteria perquè poguessin preparar els tallers que farien al CEIP sense perdre el ritme normal del curs. Això ho vàrem aconseguir espaiant molt les sessions, la qual cosa va permetre continuar les programacions establertes. El calendari d'actuacions que va resultar d'aquestes pautes és el següent.

4.1. El calendari d'activitats

1. Vàrem proporcionar als alumnes del CEIP una caixa amb restes de fusteria, amb la qual els infants varen experimentar. Inspirats pel material, els infants varen dibuixar una sèrie d'esbossos de joguines que podrien crear els alumnes de PQPI i Ebenisteria.

2. Els alumnes del CEIP varen visitar l'Escola d'Art d'Eivissa; en varen conèixer els tallers de fusteria i forja, així com totes les instal·lacions del centre (classes de pintura, dibuix, escultura, etc.). Els alumnes de PQPI varen exposar els seus projectes a la classe i els varen discutir (dues sessions).

3. Els alumnes de l'Escola d'Art varen fer els productes acordats, però varen deixar pendents les tasques de polir, encolar i pintar per dur-les a terme amb els infants (entre quatre i cinc sessions).

4. Els alumnes de l'Escola d'Art varen visitar el CEIP i varen fer el taller de fusteria amb els infants. Ells mateixos es varen encarregar de distribuir-se entre els grups i d'explicar-los la manera com es fa cada tasca i per què (sis sessions, de dimarts a dijous: tres de PQPI i tres de FP).

5. EL DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Un cop els alumnes del CEIP varen haver fet la seva part de l'activitat a classe, començava la part col·laborativa del projecte. Primer, la visita a l'Escola d'Art. Els infants, guiats pel professorat disponible del centre, varen desplegar tot el seu entusiasme i interès pels objectes exposats als passadissos, màquines, aules, parets pintades i, en general, per tot l'ambient de l'escola.

Acabada la visita, els infants varen exposar les seves idees amb l'ajuda de suports visuals que ells mateixos havien elaborat. Varen concretar quins productes havien escollit entre totes les propostes (una casa per a ocells, un laberint, una casa de nines i un circuit de cotxes) i varen discutir amb els caps de taller els detalls de la construcció. Es tancava, així, la primera part de qualsevol projecte industrial: l'encàrrec del client al fabricant, i ho varen fer amb una efectivitat i una claredat sorprenents, dignes d'un client real.

És amb aquest primer contacte quan els alumnes de PQPI descobreixen que la cosa està en marxa. Un cop rebut l'encàrrec, sorgeixen els primers dubtes: «Serem capaços de fer-ho bé?», «Ho tindrem fet a temps?».

Aleshores, va començar el procés de planificar i produir, objectius propis dels currículums d'Ebenisteria i d'Auxiliar de Fusteria, que abracen des de dissenyar els plànols fins a produir en cadena.

Quan vàrem tenir tot el material preparat, solament quedava planificar les sessions de taller amb els infants.

Vàrem acordar que el més adient era deixar tres tipus d'operacions susceptibles de fer fora del nostre taller (això implicava portar a Es Pratet les eines necessàries) i d'un nivell de complexitat assumible per les habilitats d'un infant: polir la fusta, muntar-la, encolar-la i pintar-la.

Vàrem consensuar unes pautes de comportament que calia tenir en compte per treballar amb infants. La manca d'experiència va despertar inseguretats i por de fracassar, reaccions que demostraven el grau de compromís dels alumnes.

L'activitat estrella del projecte va ser, sens dubte, la visita dels alumnes al CEIP. Havien de posar en pràctica tot el que s'havia parlat a classe: distribuir les tasques, explicar el que s'havia de fer i s'havien resolt els dubtes que sorgirien durant l'activitat, com, per exemple: «D'on ve la fusta?», «Per què s'utilitza un tipus de cola i no un altre?».

Sobretot, havien d'adoptar una actitud educada i de respecte envers els infants.

Aquesta activitat es va allargar durant tres setmanes, fet que va afavorir que la relació que es va establir entre els alumnes de PQPI i els infants guanyés en qualitat progressivament. La complicitat i la seguretat que havien assolit els alumnes al final de l'activitat s'escapava de tota previsió inicial.

Per acabar l'activitat, vàrem dedicar una part de la darrera sessió a jugar amb les joguines que havíem creat, fer fotos per al record i els infants ens obsequiaren amb dibuixos d'agraïment en un emotiu comiat.

6. LA CONCLUSIÓ DELS ALUMNES

A continuació, recollim una selecció de les conclusions més rellevants que vàrem extreure dels qüestionaris d'autoavaluació del projecte fets pels alumnes de PQPI.

Què és el que valores com a més positiu d'aquesta experiència?

«Estar con los niños y enseñarles cosas, como lijar.»

«He aprendido a trabajar bien en grupo.»

«Saber que soy capaz de tratar con los niños.»

«A tratar con educación a los niños y ver como se siente un profesor.»

«Tendríamos que haber estado más días, estuvo muy bien.»

«Aprendí que no siempre los profesores son malos.»

7. LA CONCLUSIÓ DEL PROFESSORAT

Sens dubte, s'ho paga emprendre projectes de col·laboració d'aquest tipus; compensa amb escriure els esforços de coordinació que requereix.

Aquesta activitat ha contribuït, en diversos aspectes, a la tasca docent. Hem aconseguit reduir a zero l'absentisme de l'alumnat de PQPI, que és, al meu parer, el problema més gran que pateix aquest col·lectiu. Es demostra, per tant, que amb una bona motivació els alumnes són capaços de comprometre's completament.

La planificació de l'activitat en sessions espaiades ha permès alternar el treball diari, de vegades monòton i feixuc, amb sessions menys estressants, com han estat les visites a l'escola. D'aquesta manera, hem oxigenat els projectes que havíem previst en la programació inicial, la qual cosa ha millorat l'ambient general.

La relació entre professor i alumne n'ha sortit molt reforçada. L'alumne ara entén més bé el professor, fet que contribueix a construir un ambient favorable per a l'estudi al taller. Una de les coses que més va impressionar els alumnes de PQPI fou el fet que, mentre explicaven, els infants guardaven un silenci exemplar, mostraven molt interès pel tema i respectaven el torn de paraula.

La confiança i la imatge personal de cada un dels alumnes n'ha sortit també molt beneficiada, i això els reporta un creixement personal, emocional i professional, que difícilment podrien assolir sense l'ajuda dels infants.

Òbviament, hi ha punts de l'activitat que hem de millorar, però quasi tots són de tipus tècnic, que esperem poder esmenar en noves edicions d'aquesta col·laboració.

Agraïments

Tots els membres de l'escola del CEIP Es Pratet volem agrair a l'Escola d'Art i Oficis el projecte que hem fet conjuntament, titulat Els petits fusters.

Els objectius que ens havíem proposat de conèixer altres tipus d'escoles, descobrir els oficis i valorar-los, i relacionar-los amb el nostre entorn, desenvolupar habilitats i destreses plàstiques amb materials nous, variats i naturals, etc., i, el més important, aprendre amb altres persones i compartir amb nosaltres els seus sabers (estudiants de PQPI i d'Ebenisteria), els hem assolit plenament i ens han enriquit a tots i totes.

També ha estat compartit amb tota la comunitat educativa a través de l'exposició a final de curs dels tallers que es feren. En aquesta mostra, tothom va poder JUGAR amb les joguines que havíem construït.

LES CLASSES DE: GIRAFES (5A), PAPALLONES (5B), FANTASIA (1rA), CANETS (1rB) I LA MESTRA DEL TALLER DE L'ART (ELENA MAFFIOTTE) USVOLEM DIR MOLTES GRÀCIES I QUE US ESPERAM DE NOU A L'ESCOLA.